

Te rapu i tētahi pūtea taurewa

Ngā mea me mōhio koe i mua i tō
mino me ngā mea hei tūmanako
māu mai i ngā kaituku.

I mua i tō whakaae ki tētahi pūtea taurewa

Mēnā kei te uaua ki a koe te whakahaere i ō moni, ō utunga pūtea taurewa rānei, he maha ngā mea ka taea e koe te mahi i mua i tō mino mai i tētahi kaituku pūtea taurewa. He mea nui kia mārama koe ki ngā ara katoa e wātea ana ki a koe.

Me whakaaroaro e koe ō ara

Ina mino moni koe me whai kaha koe ki te utu. Mēnā kāore e taea te penapena, me whakaaroaro koe ki ngā ara iti te utu e wātea ana pea i mua i tō whakapā atu ki tētahi kaituku pūtea taurewa nui te utu. Me tīmata mā te kōrerorero. Kei te hiahia tautoko te nuinga o tātau kia tika ai ā tātau whakatau mō te moni, nō reira me kōrero ki tō whānau, me tiki āwhina rānei i te hapori.

Ngā tautoko mai i tō hapori

Moneytalks

He waea āwhina koreutu a MoneyTalks e wātea ana ki te tuku tohutohu koreutu mō te moni ki ngā tāngata me ngā whānau.

Ka taea e ā mātau kaiako pono te:

- Rapu mōhio mō tō āhuatanga pūtea
- Whakahaere ō nama
- Whakarite mahere mō ngā rā e heke iho
- Me whakapā atu ki tētahi ratonga kaiako pono pūtea i roto i tō hapori

Waea atu ki MoneyTalks i 0800 345 123 haere ki moneytalks.co.nz

Ngā Pūtea Taurewa Pai

E tukuna ana e Good Shepherd NZ ngā pūtea taurewa kore-huamoni me te huamoni-iti hei:

- hoko i ngā hua waiwai, ratonga waiwai rānei — ko ētahi taurira ko te whakakapi i te pouaka mātao kua pakaru, te utu rānei kia whakatika i te waka.
- te utu i ngā utunga pūtea taurewa (i te taha o ngā tohutohu mō ngā nama me te taunaki).

E wātea ana ēnei pūtea taurewa ki te hunga whai Kāri Ratonga Hapori, e hāngai ana rānei ki ētahi paearu āheitanga. Ka wātea mai anō ēnei pūtea taurewa ki te hunga whai kōkota mahi.

Waea atu ki Good Shepherd i 0800 466 370 haere ki goodshepherd.org.nz

Ngā Tāngata Microfinance

Ka taea e Ngā Tāngata Microfinance Little Loans te āwhina i a koe ki te:

- utu i ngā nama nui mā tētahi pūtea taurewa kore-huamoni
- utu mō ngā mea waiwai pērā i te pouaka mātao, ngā utu kura, utu hauora rānei

E wātea ana ngā Little Loans mā ngā ratonga tohutohu pūtea i roto i tō hapori.

haere ki

www.ngatangatamicrofinance.org.nz, whakapā atu rānei ki tō ratonga tohutohu pūtea mā **www.moneytalks.org.nz**

Me āwhina me ngā utu kōhukihuki, ohorere rānei

Ka taea pea e Te Hiranga Tangata te āwhina mēnā kei te uaua ki a koe te utu i ngā utu noho, ka ohorere rānei tō whiwhi i tētahi pire — ahakoa kei te mahi pea koe.

haere ki workandincome.govt.nz/eligibility/urgent-costs

Tirotiro mēnā ka taea e koe te whiwhi āwhina mai i Te Manatū Whakahiato Ora

haere ki check.msd.govt.nz

Ngā mea hei tūmanako mēnā ka whakarite koe ki te mino moni

Ki te mino moni koe, me whiriwhiri koe i te wāhi pai rawa mōu ki te mino moni.

Te mino mai i ngā pēke, mai i ētahi atu kaituku moni

Mēnā he pūtea taurewa kē tāu, me kōrero atu ki tō kaituku moni. Ka tuwhera pea ō rātau whakaaro ki te tuku pūtea. Ka iti iho ngā utu huamoni ki ā ngā kaituku pūtea nui te utu.

Te mino mai i ngā kaituku pūtea nui te utu

Ko te pūtea taurewa nui te utu ko tētahi pūtea taurewa, he kirimana moni tāwera rānei he nui ake i te 50%. Kei roto i tēnei ko te utu huamoni toharite, mēnā ka neke atu i te kotahi te utu i roto i te kirimana. I te nuinga o te wā me ea ēnei pūtea taurewa i roto i te kotahi tau. He uaua tēnei mēnā ka rerekē haere tō moni whiwhi.

Me mātua whai ngā kaituku katoa, tae atu ki ngā kaituku pūtea taurewa rā utu me ngā toa taraka, i ngā ture pūtea taurewa haepapa.

- Me mātua tirotiro ngā kaituku mēnā ka ū te pūtea taurewa ki ō hiahia.
- Me mātua whakarite ngā kaituku ka ea i a koe ngā utunga me ētahi atu o ō whakapaunga.
- Me mātua wawe te tuari ā-tuhi a ngā kaituku i ētahi mōhiohio pūtea taurewa ake ki a koe i ngā wāhanga rerekē mō te roanga atu o te pūtea taurewa.

Mēnā he nui rawa ngā utu a tētahi kaituku, ka takahia rānei ngā ture pūtea taurewa haepapa, ka mate pea ia ki te:

- utu i ngā moni whakahoki, ngā paremata rānei
- utu whaina mō te takahi i te ture.

I mua i tō mino me mōhio koe ki ō motika

E tiakina ana ō motika e te Credit Contract and Consumer Finance Act (CCCFA) i te wā koe ka:

- Tango i tētahi pūtea taurewa mōu anō, mō ngā kaupapa o te whare rānei, hei tauira, he pūtea taurewa wā poto mai i tētahi kaituku rā utu.
- Hoko mea koe mā te moni tāwera mai i tētahi toa taraka, tētahi atu kaihekohoko i runga waka.

E whakatepea ana e te ture te nui e āhei ngā kaituku ki te tuku mā ngā huamoni me ngā utu mō ngā pūtea taurewa nui te utu ka tīmata hei te 1 o Mei 2020:

- Kāore e taea e ngā kaituku te tono kia nui ake i te huarua o te rahinga i minoa e koe ka utua (ko te rahinga ka minoa he moni matua tērā), ahakoa ka minoa e koe he moni anō.

- E kore e taea e rātau te tuku nama nui atu i te 0.8% o te toenga pūtea taurewa kāore anō i utua mā te huamoni me ngā utu i te rā i tētahi rā o te wā o te pūtea taurewa.
- Tē taea e rātau te utu huamoni whakaputu.
- Kauga ngā utu hapa e nui ake i te \$30 te tapeke mō ngā utunga i tāhapatia, engari mēnā ka taea e te kaituku te whakaatu he tika kia nui ake ngā utu.

Mēnā ka nui ake te tuku nama a tētahi kaituku, toa taraka rānei i te tepenga ā-ture e pā ana ki ngā utu, huamoni rānei, ka āhei koe ki tētahi moni whakahoki engari me ea tonu i a koe te moni i minoa e koe

He nui rawa tō nama?

Mēnā ki ōu whakaaro he nui ake te nama e tukuna ana e tētahi kaituku, toa taraka rānei i te tepenga ā-ture mō ngā utu, huamoni rānei, ka āhei pea koe ki tētahi moni whakahoki. Ka āhei pea koe ki te kerēme utu paremata.

Upane 1: Whakapā atu ki te kaituku

Me pātai ki te kaituku kia whakamāramahia atu ngā ture o tō pūtea taurewa. Me tonu mō tētahi kape o tō whakaaetanga. Ki te whakahē te kaituku, kei te takahia pea e ia ngā ture tuku moni taurewa haepapa.

Upane 2: Tiki āwhina koreutu

Mēnā ki ōu whakaaro he nui rawa ō utunga, ka taea e koe te tiki āwhina me ngā tohutohu mai i ngā tohunga matatau.

Ka honoa koe e te waea āwhina pūtea koreutu a MoneyTalks ki tētahi kaiako pono koreutu ka taea e ia te:

- āwhina ki te whiriwhiri mēnā e āhei ana koe ki tētahi moni whakahoki
- kōrero ki ngā kaituku mōu
- tuku kerēme mō tētahi moni whakahoki, ā, i tētahi wā he kāpeneheihana.

Waea: ki te waea āwhina pūtea koreutu a MoneyTalks i 0800 345 123

Te heri i tō amuamu ki wāhi kē

Ki te kore e tatū i a koe tō raruraru me te kaituku tonu, ka taea e koe te raruraru te tuku ki tana kaupapa whakatau wewewene.

Rapu ko tēhea te kaupapa kei raro te kaituku
www.fsp-register.companiesoffice.govt.nz.

Ka taea e koe te tuku amuamu ki Te Kōmihana Tauhokohoko i
www.comcom.govt.nz, mā te waea atu rānei ki 0800 943 600.

Tē taea e Te Kōmihana Tauhokohoko te whakatewhatewha ia amuamu, te whakarite rānei i tōu ake raruraru. Engari ka taea e rātau te whakatūpatō, te whaina rānei i te pakihia. Ka āwhina ō mōhiohio i a rātau ki te tātari ko ēhea ngā take kiritaki he nui rawa te whakararuraru.

Whakakape: He aratohu anake tēnei tuhinga. Kauga tēnei e whakarere i ngā tohutohu ture mō tēnei. Kāore i a Hīkina Whakatutuki te kawenga mō ngā hua o ngā mahi ka whāia i runga i ēnei mōhiohio kei tēnei tuhinga, tae atu ki ngā hapa, ngā mahuetanga rānei.

ConsumerProtection

MINISTRY OF BUSINESS,
INNOVATION & EMPLOYMENT
HĪKINA WHAKATUTUKI

W 0508 426 678 (0508 4 CONSUMER)

Ī cpinfo@mbie.govt.nz

Pt www.consumerprotection.govt.nz

Wn PO Box 1473, Wellington 6140

MCBA0042 | Oketopa 2020